

ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ ΦΑΤΟΥΡΟΥ*

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΡΕΥΝΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ

Κατά τή διάρκεια τῶν 80 χρόνων λειτουργίας τοῦ Κέντρου Ἐρεύνης τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας ἔχει συγκεντρωθεῖ πλούσιο φωτογραφικό ὕλικό ἀπό τίς ἐπιστολές τῶν ἐρευνητῶν σέ ὅλα τά μέρη τῆς Ἑλλάδος. Τό ὕλικό αὐτό περιλαμβάνει κυρίως φωτογραφίες, ταχυδρομικά δελτάρια (cartes-postales) ἀλλά καί ἀρνητικά καί διαφάνειες. Ἡ ἀξία τοῦ ὀπτικοῦ ὕλικοῦ τοῦ Κέντρου εἶναι τεράστια, ἰδιαίτερα τοῦ φωτογραφικοῦ. Ἡ δημιουργία φωτογραφικοῦ ἀρχείου ἀποσκοπεῖ στή διαφύλαξη τοῦ πολύτιμου αὐτοῦ ὕλικοῦ καί παράλληλα στήν ἀξιοποίησή του ὡς πηγῆς πληροφοριῶν γιά τή μελέτη θεμάτων τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας.

Κατά τά ἰσχύοντα στό ΚΕΕΛ οἱ φωτογραφίες καί οἱ cartes-postales προσκολλῶνται στά χειρόγραφα τῶν ἐρευνητῶν, ὅπου χρησιμοποιοῦνται ὡς ὀπτικό συμπλήρωμα τῶν γραφομένων τοῦ ἐρευνητῆ-καταθέτη. Μέ τόν τρόπο αὐτό ὅμως καθίσταται ἀνέφικτη ἡ πολλαπλή μελέτη τοῦ ὕλικοῦ καί ἡ λειτουργία του ὡς βασικοῦ μέσου καταγραφῆς τοῦ ὕλικοῦ καί κοινωνικοῦ βίου. Παράλληλα, οἱ φωτογραφίες καί οἱ cartes-postales ὑφίστανται καθημερινῶς φθορά ἀπό τίς περιβαλλοντικές παραμέτρους. Κινδυνεύουν δέ, νά ἀποκολληθοῦν κατά τή χρήση τῶν χειρογράφων, γεγονός πού συχνά ἔχει ὀδηγήσει στήν καταστροφή, ἀκόμα καί ἀπώλεια πολύτιμου καί ἐνδεχομένως ἀναντικατάστατου φωτογραφικοῦ ὕλικοῦ. Ἐπιπλέον, λόγω τῆς ἔλλειψης ὀργανωμένης φωτοθήκης, οἱ ἐρευνητές ἀπέφευγαν νά καταθέσουν τά ἀρνητικά τῶν φωτογραφιῶν πού ὑπάρχουν στά χειρόγραφέ τους, μέ συνέπεια νά εἶναι ἀδύνατη ἡ ἀναπαραγωγή τοῦ φωτογραφικοῦ ὕλικοῦ καί ἡ εὐρύτερη χρήση του (σέ δημοσιεύσεις, διαλέξεις, κλπ.).

Ἐξάλλου, τά λίγα ἀρνητικά, καθὼς καί οἱ διαφάνειες πού ἔχουν κατατεθεῖ κατά

* Ἱστορικός Τέχνης - Μουσειολόγος, ἐπιστημ. συνεργάτρια τοῦ Κ.Ε.Ε.Λ. (ἐπί συμβάσει).

καιρούς, καθώς δέν φυλάσσονται με σωστές συνθήκες θερμοκρασίας και υγρασίας, κινδυνεύουν έξ' ύσου από φθορά ή και όλική καταστροφή.

Προκειμένου νά έπιτευχθεΐ ή σωστότερη αξιοποίηση του πλούσιου φωτογραφικού ύλικού του ΚΕΕΛ κρίθηκε άπαραίτητη από τή Διευθύντρια του Κέντρου ή έκπόνηση συστήματος καταγραφής και άρχειοθέτησης όλου του ύλικού, αλλά και ό σχεδιασμός του χώρου και του έξοπλισμού που θά φιλοξενεί τó Φωτογραφικό Άρχείο. Τó πρώτο στάδιο αυτού του έργου περιλαμβάνει τήν καταμέτρηση και καταλογογράφηση όλων τών φωτογραφιών, cartes-postales, άρνητικών και διαφανειών, και έν συνεχεία τήν ταξινόμησή τους σε κατηγορίες βάσει του θέματος και του τόπου προέλευσής τους. Έτσι, μιá φωτογραφία ποδιάς από τήν Καρωτή Διδυμοτείχου ταξινομεΐται στην κατηγορία Ένδυμασία - Θράκη. Τά στοιχεΐα που προκύπτουν από τήν καταγραφή αυτή καταχωρούνται σε Η/Υ, σε μιá βάση δεδομένων που έχει δημιουργηθεΐ ειδικά για τις άνάγκες του Φωτογραφικού Άρχείου (βλ. Πίνακα, σ. 000). Κάθε φωτογραφία άποκτá έναν αριθμό μητρώου, ένω τόν ίδιο αριθμό έχει και τó άρνητικό καθώς και ή διαφάνειά της, αν υπάρχει, με τó χαρακτηριστικό Α και Δ αντίστοιχα μπροστά από τó νούμερο. Με τή βοήθεια ένός σαρωτή (scanner) δημιουργούνται αντίγραφα τών φωτογραφιών και τών cartes-postales, τά όποια καταχωρούνται στη βάση δεδομένων σε όπτικούς δίσκους, ένω τά πρωτότυπα φυλάσσονται. Άλλα στοιχεΐα που περιλαμβάνει ή καρτέλα κάθε φωτογραφίας στον Η/Υ είναι οι διαστάσεις της, ό τόπος προέλευσής της, ό καταθέτης ή / και συλλογέας, ό χρόνος κατάθεσής της, ό αριθμός του χειρογράφου στο όποιο ανήκει, μιá σύντομη περιγραφή του θέματος που άπεικονίζεται σ' αυτήν, καθώς και ή ευρύτερη κατηγορία στην όποια έντάσσεται (Ένδυμασία, Κατοικία, Γεωργία, κλπ.). Με τόν κατάλληλο έξοπλισμό μπορούν νά καταχωρηθοΐν στην ίδια βάση δεδομένων και τά άρνητικά και οι διαφάνειες.

Έ Η τακτική αυτή έπιτρέπει στους έρευνητές νά έχουν γρήγορη και εύκολη πρόσβαση στο φωτογραφικό ύλικό, ένω διευκολύνει τήν έρευνα χωρίς νά άπαιτεΐ ιδιαίτερες γνώσεις χειρισμού Η/Υ. Έ Η άναζήτηση είναι λιγότερο χρονοβόρα και παράλληλα πιό άποδοτική, άφου άκόμα και με έλάχιστα δεδομένα ό ύπολογιστής μπορεί νά παρουσιάσει μιá όλόκληρη λίστα στοιχείων για νά επιλέξει ό έρευνητής αυτό που τόν ενδιαφέρει. Έπιπλέον, ή καταχώρηση του φωτογραφικού ύλικού σε όπτικούς δίσκους παρέχει μεγάλη οικονομία χώρου, γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό δεδομένης τής αύξήσεως του όγκου του ύλικού αυτού. Τó βασικότερο πλεονέκτημα αυτού του είδους καταλογογράφησης είναι κυρίως ότι έπιτρέπει τή σύνδεση με τις άλλες βάσεις δεδομένων του ΚΕΕΛ, παρέχοντας έτσι στον έρευνητή έναν συνδυασμό πληροφοριών από όλους τούς τομείς τής λαογραφίας. Έτσι μιá φωτογραφία

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΚΩΔΙΚΟΣ	XXXXXXXXXX	ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΚΕΦΑ	2305
ΗΜ/ΜΙΑ ΛΗΨΗΣ	7/7 - 7/8 / 1959		
ΘΕΜΑ	Στην αίθουσα ψυχαγωγίας των οικοκυρικών σχολών του Εθνικού Ιδρύματος στο Καρπενήσι, την ώρα που γίνεαι ηχογράφηση. Διακρίνεται το προσωπικό των σχολών και η καλλιφωνας μαθήτρια Ασμηάκη Γιαννούλα από το χωριό Ψανά άδουσα ένα κλέφτικο τραγούδι.		
ΠΕΡΙΟΧΗ	ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ-ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ-ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ-Καρπενήσιον (το)		
ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	ΕΙΚΟΝΑ
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	*ΓΡΟΣΣΟΠΑ-Πληροφορητές		
ΣΥΛΛΟΓΕΑΣ			
ΚΑΤΑΘΕΤΗΣ	Σπ. Δ. Παριστέρης		
ΤΡΟΠΟΣ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ	Λαογραφική αποστολή	ΔΩΡΗΤΗΣ	ΤΙΜΗ
ΑΡΝΗΤΙΚΟ	ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ		CARDPOSTAL
☒ Ασπρόμαυρη	☐ Εγχρωμή		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ	2305.1	ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ	85 x 9 εκ.
		ΗΧΟΣ ΑΙΣΙΜΑΤΑ	ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ VIDEO
		ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ	
ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ	ΝΕΑ ΕΙΣΤΡΑΦΗ	ΜΕΤΑΦΟΡΑ	ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗ
			ΔΙΑΓΡΑΦΗ
			ΕΞΟΔΟΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΚΩΔΙΚΟΣ	XXXXXXXXXX	ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΚΕΦΑ	2305
ΗΜ/ΜΙΑ ΛΗΨΗΣ	7/7 - 7/8 / 1959		
ΘΕΜΑ	Στην αίθουσα ψυχαγωγίας των οικοκυρικών σχολών του Εθνικού Ιδρύματος στο Καρπενήσι, την ώρα που γίνεαι ηχογράφηση. Διακρίνεται το προσωπικό των σχολών και η καλλιφωνας μαθήτρια Ασμηάκη Γιαννούλα από το χωριό Ψανά άδουσα ένα κλέφτικο τραγούδι.		
ΠΕΡΙΟΧΗ	ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ-ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ-ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ-Καρπενήσιον (το)		
ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ		ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	ΕΙΚΟΝΑ
		ΗΧΟΣ ΑΙΣΙΜΑΤΑ	ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ VIDEO
		ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ	
ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ	ΝΕΑ ΕΙΣΤΡΑΦΗ	ΜΕΤΑΦΟΡΑ	ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗ
			ΔΙΑΓΡΑΦΗ
			ΕΞΟΔΟΣ

Εικόνα 0 / 0

ένος παραδοσιακοῦ χοροῦ μπορεῖ νὰ παραπέμψει τὸν ἐρευνητὴ στὸ βίντεο ἢ τὴν ταινία, ὅπου ὁ χορὸς αὐτὸς ἔχει καταγραφεῖ, στὸ τραγούδι ποὺ ἀκούγεται κατὰ τὴ διάρκειά του (κασέττα καὶ μουσικὸ κείμενο), στὸ μουσικὸ ὄργανο ποὺ συνοδεύει τοὺς χορευτὲς (ἐφόσον αὐτὸ ὑπάρχει στὴ μουσειακὴ συλλογὴ τοῦ KEEA), ἀλλὰ καὶ σὲ κάποια παράδοση ποὺ ἐνδεχομένως συνδέεται μὲ τὴν προέλευση καὶ τὴ σημασία τοῦ χοροῦ.

Τὸ δεύτερο στάδιο τοῦ ἔργου ἀφορᾷ στὴ φύλαξη καὶ προστασία τοῦ φωτογραφικοῦ ὑλικοῦ ἀπὸ τὸ χρόνο καὶ τὴ φθορά. Οἱ φωτογραφίες καὶ οἱ cartes-postales, ὅπως καὶ τὰ ἀρνητικά καὶ οἱ διαφάνειες, πρέπει νὰ φυλάσσονται μακριὰ ἀπὸ σκόνη καὶ ὑγρασία. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ ἔχει προβλεφθεῖ ἡ δημιουργία στὸ νέο κτίριο τῆς ὁδοῦ Ἡπίτου φωτοθήκης μὲ ἄρτιο ἐξοπλισμὸ καὶ ἐλεγχόμενες συνθῆκες ὑγρασίας καὶ θερμοκρασίας. Πρὸς τὸ παρὸν ἔχουν ἀγοραστεῖ ἀρχειοθήκες καὶ κρεμαστοὶ φάκελοι ἀρχειοθέτησης ἀπὸ ὑλικά μὴ-βξίνα, ποὺ δὲν ἐπηρεάζουν τὰ ὑλικά τῶν φωτογραφιῶν, cartes-postales, ἀρνητικῶν καὶ διαφανειῶν, καὶ τὰ προστατεύουν ἀπὸ τὸ φῶς καὶ τὴ σκόνη. Ἐπιπλέον, γιὰ τὶς φωτογραφίες καὶ τὰ ἀρνητικά ἔχουν ἀγοραστεῖ εἰδικὲς θῆκες ἀπὸ Melynex, ὑλικὸ ἐξαιρετικὰ διαφανὲς καὶ ἀνθεκτικὸ, ποὺ ἐπιτρέπει τὸ χειρισμὸ τους χωρὶς τὸν κίνδυνο φθορᾶς ἀπὸ μηχανικοὺς παράγοντες. Ἔτσι κάθε φωτογραφία μπαίνει πρῶτα σὲ θῆκη ἀπὸ Melynex καὶ ἐν συνεχείᾳ καταχωρεῖται μαζὶ μὲ τὴν καρτέλλα μὲ τὰ στοιχεῖα τῆς σὲ κρεμαστὸ φάκελο μαζὶ μὲ ἄλλες τῆς κατηγορίας τῆς. Κάθε φάκελος μπορεῖ νὰ δεχτεῖ μέχρι καὶ 10 φωτογραφίες, ἀνάλογα μὲ τὸν ὄγκο τῶν στοιχείων ποὺ τὶς συνοδεύουν. Οἱ φάκελοι φυλάσσονται σὲ ἀρχειοθήκες ποὺ κλειδώνουν γιὰ περισσότερη ἀσφάλεια, ὑπάρχουν δὲ χωριστὲς ἀρχειοθήκες γιὰ ἀρνητικά καὶ γιὰ διαφάνειες. Ξεχωριστὰ φυλάσσονται ἐπίσης οἱ φωτογραφίες τῶν ἀντικειμένων τῆς μουσειακῆς συλλογῆς τοῦ Κέντρου, καθὼς καὶ οἱ συλλογὲς φωτογραφιῶν ποὺ κατατίθενται σ' αὐτὸ ἀπὸ ἰδιῶτες. Ἀνάλογες θῆκες προβλέπεται νὰ ἀγοραστοῦν καὶ γιὰ τὴ φύλαξη τῶν ἀρνητικῶν καὶ τῶν διαφανειῶν. Τὰ ἀρνητικά, θὰ φυλάσσονται μαζὶ μὲ τὸ contact τους, ἔτσι ὥστε νὰ διακρίνεται τὸ θέμα τους, καὶ οἱ διαφάνειες στίς εἰδικὲς ὑῆκες, ἐπίσης μέσα σὲ κρεμαστοὺς φακέλους. Εἰδικὰ γιὰ τὶς διαφάνειες προβλέπεται νὰ ὑπάρχουν τουλάχιστον σὲ δύο σειρές, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία θὰ φυλάσσεται στίς ἀρχειοθήκες ποὺ θὰ ἀνοίγονται σπάνια, ἐνῶ ἡ ἄλλη σὲ ντοσιέ ποὺ θὰ διατίθενται πρὸς χρῆση στοὺς ἐρευνητές. Ὅλες οἱ ἀρχειοθήκες ἐξ' ἄλλου, εἶναι ἐξοπλισμένες μὲ διαφανοσκόπιο, ἐνῶ ἔχει προβλεφθεῖ τραπέζι-διαφανοσκόπιο γιὰ μεγαλύτερη εὐκολία. Τέλος, προκειμένου νὰ προφυλαχθοῦν οἱ φωτογραφίες καὶ τὰ ἀρνητικά τους ἀπὸ τὴ φθορὰ κατὰ τὸ χειρισμὸ ἔχει προβλεφθεῖ ἡ ἀγορὰ γαντιῶν, καθαριστικῶν καὶ εἰδικῶν ὑλικῶν γιὰ προληπτικὴ συντήρηση. Στίς περιπτώσεις ποὺ ἐπιβάλλεται ἡ συντήρηση γιὰ ἀποκατάσταση, αὐτὴ θὰ γίνεται σὲ συνεργασία μὲ συντηρητὴ.

Τὸ ἔργο τῆς καταγραφῆς καὶ ἀρχειοθέτησης τοῦ φωτογραφικοῦ ὑλικοῦ τοῦ Κέντρου προβλέπεται νὰ ὀλοκληρωθεῖ μὲ τὴν ἐγκατάσταση στὸ κτίριο τῆς ὁδοῦ Ἑπίτου σὲ χῶρο μὲ ἐλεγχόμενες συνθήκες ὑγρασίας καὶ θερμοκρασίας.

Ἦδη ἔχουν καταχωρηθεῖ στὴ βάση δεδομένων περίπου 800 φωτογραφίες καὶ cartes-postales, καὶ ἔχει ἀποκτηθεῖ τὸ 70% τοῦ ἐξοπλισμοῦ γιὰ τὴν ἀντιγραφή τους σὲ ὀπτικούς δίσκους καὶ τὴ φύλαξή τους. Μὲ τὴ δημιουργία τοῦ Φωτογραφικοῦ Ἀρχείου θὰ διασφαλιστεῖ ἡ ποιότητα καὶ ἡ πιστότητα τοῦ φωτογραφικοῦ ὑλικοῦ γιὰ τὸ μεγαλύτερο δυνατὸ χρονικὸ διάστημα καὶ θὰ διασωθεῖ μιὰ ἀπὸ τίς σημαντικότερες πηγές πληροφοριῶν γιὰ τὸν παραδοσιακὸ ὑλικὸ καὶ κοινωνικὸ βίο τῆς χώρας μας.

